

LES LIEUX DE MÈMOIRE

Les Lieux De Mémoire, Pierre Nora'nın kitabında vurguladığı tarihsel bir kavramdır. Onun sayesinde sözlüğe girmiş ve yaygın kullanıma geçmiştir.

'Bir hafıza yeri, coğrafi olarak konumlanmış en maddi ve somut nesneden en soyut ve entelektüel olarak inşa edilmiş nesneye kadar gider.' - Pierre Nora

Hafızanın Mekanı / Mekanın Hafızası

Bir şehrin ve ülkenin kaderini değiştiren kömür madeninin anılarıyla dolu Lavuar Alanı, bize mekan ile hafıza arasındaki girift ilişkiyi sorguluyor. Zonguldak'ın kolektif belleğinin ortaya çıkarılması ve korunmasında bu alanı bir araç olarak öne çıkartıyoruz. Tersinden düşünürsek de mekanın kendisi toplumun kolektif belleğinin yaratıcısı ve koruyucusu olarak karşımıza çıkıyor.

"Ulus, aynı zamanda hem kendi içindedir hem de dışında: Manevidir ama zaman içindedir, tarihseldir ama coğrafya içindedir, ideolojiktir ama tenseldir, belirsizdir ama sınırları vardır, evrenseldir ama tekillik içindedir, ebedidir ama kronoloji içindedir." – Pierre Nora

Antropolog Nathan Wachtel'a göre toplumsal belleğin korunması mekana sabitlenerek gerçekleşebilir. Bu proje de buna bir örnek teşkil eder. İnkâr edilen, unutturulmaya çalışılan hafızanın bir mekanda canlandırılması simgesel bir mekanın üretimini ortaya koyarak toplumsal hafızanın bu mekan üzerinden diri kalmasını sağlıyor.

Yıkılmak sadece mimari varlığı değil, onunla birlikte kolektif hafızayı, bir kültürü, harcanan emekleri ve yitip giden canları da anmadan alıkoyar. Biz de yıllardır üzerine konuşulan ve asla harekete

geçilmeyen, Zonguldak'ın engebeli arazisinde tam da kıyı şeridinde ve merkezde yıllar içerisinde oluşan bu kentsel boşluğu seçerek yıkmadan, emeğin izlerine eklenerek kolektif hafızayı anmayı hedefledik.

Zonguldak ve Kömür İlişkisi

Kömür bulunmadan önce Zonguldak'la alakalı net bir bilgi bulunmamaktadır. Kömürün bulunmasıyla şehir her anlamda etkilenir ve şekillenmeye başlar. Kömür bulunmadan önce genellikle liman olan bölgelerde yerleşim vardır. Kömür üretimiyle birlikte kıyıda kömür havzası boyunca yerleşim deseni değişmiş, Zonguldak kenti ortaya çıkmıştır.

Kent dokusunun şekillenmesinde ve yer seçiminde kömür üretim tesislerinin konumu önemli bir yer tutmuştur. Kent adeta bu tesislerin çevresinde şekillenmeye başlamıştır.

Başlarda altyapı desteği az olduğu için çıkarılan kömürün taşınabilmesi için at, katır gibi hayvan desteği kullanılmıştır. İlerleyen zamanlarda ise demiryolu hattı yapılmış ve taşıma bu şekilde devam etmiştir. Zaman içinde kömürün farklı şehirlere taşınması amacıyla da şehre liman kurulması planlanmıştır. Yani hem demiryolunun hem de limanın şehre kurulması kömür sayesinde olmuştur. Bu maden şehrin kaderini değiştirmiştir.

Lavuar Alanı

Lavuar alanı, kömür yıkama tesisi yani kömürü yabancı maddelerden ayıran bir maden işleme tesisidir. Tesis yaklaşık 30.000 metrekarelik bir alana tahsis edilmiştir.

Lavuar alanı il merkezine yakın bir kentsel boşluk oluşturmaktadır. Şehrin ana ulaşım hattı, demiryolu hattı ve limanın kesişme noktasında bulunmaktadır.

Doğu ve güney kesimlerinde eski konut dokusu yer alır. Batısı, ikincil bir merkez olan Soğuksu Mevkii ile sınırlıdır. Doğusundaki cadde, şehre giriş özelliğini taşır ve kıyı boyunca birbirini izleyen sosyal aktivite alanlarını içeren çok önemli bir ana ulaşım aksıdır. Merkezde olması, ticaret ve sosyal akslara yakınlığı gün içerisinde sürekli olarak yerli halkla ilişkisini diri tutacak aynı zamanda, şehre giriş özelliğini taşıyan cadde üzerinde olduğu için şehirle alakalı ilk dikkat çeken landmark misyonu edinecektir.

Lavuar alanı geçmişte birçok farklı yapıdan oluşur fakat günümüzde sadece üç kömür yıkama kulesi ve yer altı silosu kalmıştır.

Emeğin İzlerine Eklemlenmek

Tasarımımızda temel hedefimiz; kömür madeni ocaklarını yerin altından çıkarıp şehrin tam merkezine insanların gözü önüne getirerek anımsatmak ve aynı zamanda yıkılan lavuar yapısını unutmadan yeni projemize entegre etmek. Bunun için de organik kabuk strüktür oluşturarak kömür madeni damarı gibi dar bir hafıza koridoru oluşturduk. Koridor boyunca şehrin tanıtımını yapan, tarihini anlatan, kolektif belleğini hatırlatan, maden kazalarını ve bu kazalarda yaşamını yitirenleri anlatan bir sunum rotası tasarladık. Bu rota boyunca içeriye minimum ışık alımı düşündük. Yani bir maden ocağının sahip olduğu dar, karanlık, sıkışık özelliklerini projemizde kullanıcıya hissettirmeyi, deneyimletmeyi hedefledik. Bu rotayı oluştururken eski lavuar alanı izlerinden faydalandık. Yaşam odaları noktalarını ve rotanın kıvrım noktalarını eski lavuar alanı izlerinden referans alarak oluşturduk. Bu şekilde bir eski-yeni hibritleşmesi hedefledik.